DOMSTOLENS DOM (Sjette Afdeling)
10. juli 2003 *

I sag C-246/00,

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved M. Wolfcarius og H.M.H. Speyart, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøger,

mod

Kongeriget Nederlandene ved M.A. Fierstra, som befuldmægtiget,

sagsøgt,

* Processprog: nederlandsk.

støttet af

Kongeriget Spanien ved R. Silva de Lapuerta, som befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg,

intervenient,

angående en påstand om, at det fastslås, at Kongeriget Nederlandene har tilsidesat sine forpligtelser efter artikel 1, stk. 2, og artikel 6, stk. 1, litra c), i samt bilag III, punkt 4, til Rådets direktiv 91/439/EØF af 29. juli 1991 om kørekort (EFT L 237, s. 1), som ændret ved Rådets direktiv 96/47/EF af 23. juli 1996 (EFT L 235, s. 1), da det har vedtaget og opretholdt artikel 107, stk. 1, artikel 108, stk. 1, litra h), artikel 109 og artikel 111, stk. 1, litra a), i Wegenverkeerswet (færdselsloven) af 21. april 1994 (Stbl. 1994, nr. 475), med senere ændringer (Stbl. 1996, nr. 276) samt artikel 100 i Reglement Rijbewijzen (bekendtgørelse om kørekort) af 28. maj 1996 (Stbl. 1996, nr. 277), som ændret ved bekendtgørelse af 18. juni 1996 (Stbl. 1996, nr. 326),

har

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

sammensat af formanden for Anden Afdeling, R. Schintgen (refererende dommer), som fungerende formand for Sjette Afdeling, og dommerne C. Gulmann, V. Skouris, F. Macken og N. Colneric,

generaladvokat: P. Léger
justitssekretær: assisterende justitssekretær H. von Holstein,

på grundlag af retsmøderapporten,

efter at parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 12. september 2002, hvorunder Kommissionen var repræsenteret ved H.M.H. Speyart, Kongeriget Nederlandene ved J.G.M. van Bakel, som befuldmægtiget, og Kongeriget Spanien ved R. Silva de Lapuerta,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 21. november 2002,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 20. juni 2000 har Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber i medfør af artikel 226 EF anlagt sag med påstand om, at det fastslås, at Kongeriget Nederlandene har tilsidesat sine forpligtelser efter artikel 1, stk. 2, og artikel 6, stk. 1, litra c), i samt bilag III, punkt 4, til Rådets direktiv 91/439/EØF af 29. juli 1991 om kørekort (EFT L 237, s. 1), som ændret ved Rådets direktiv 96/47/EF af 23. juli 1996 (EFT L 235, s. 1, herefter »direktiv 91/439«), da det har vedtaget og opretholdt artikel 107, stk. 1, artikel 108, stk. 1, litra h), artikel 109 og artikel 111, stk. 1, litra a), i Wegenverkeerswet (færdselsloven) af 21. april 1994 (Stbl. 1994, nr. 475), med senere ændringer (Stbl. 1996, nr. 276, herefter »WVW 1994«) samt artikel 100 i Reglement Rijbewijzen (bekendtgørelse om kørekort) af 28. maj 1996 (Stbl. 1996, nr. 277), som ændret ved bekendtgørelse af 18. juni 1996 (Stbl. 1996, nr. 326, herefter »kørekortbekendtgørelsen«).

Retsforskrifter

Fællesskabsbestemmelser

2 Første betragtning til direktiv 91/439 lyder således:

»Som led i den fælles transportpolitik og med henblik på at bidrage til at forbedre færdselssikkerheden på vejene samt for at øge bevægeligheden for personer, som bosætter sig i en anden medlemsstat end den, hvor de har bestået en køreprøve, er det ønskeligt, at der findes et nationalt kørekort efter en EF-model, som medlemsstaterne anerkender gensidigt, og som ikke skal ombyttes.«

3 I direktivets niende og tiende betragtning udtales det:

»Bestemmelserne i artikel 8 i direktiv 80/1263/EØF, særlig den tvungne ombytning af kørekortet inden et år i tilfælde af bopælsændring, er en hindring for den frie bevægelighed for personer og kan ikke accepteres i betragtning af de fremskridt, der er nået inden for rammerne af den europæiske integration.

Medlemsstaterne bør desuden ud fra hensynet til vejtrafikken og færdselssikkerheden kunne anvende de nationale forskrifter for inddragelse, suspension og annullation af kørekortet på indehaveren af et kørekort, som har erhvervet sin sædvanlige bopæl på deres område.«

4 Artikel 1 i direktiv 91/439 bestemmer:

»1. I overensstemmelse med dette direktiv indfører medlemsstaterne nationale kørekort, som svarer til den EF-model, der er afbildet i bilag I eller Ia.

2. De kørekort, som medlemsstaterne udsteder, anerkendes gensidigt.

3. Når indehaveren af et gyldigt kørekort erhverver sædvanlig bopæl i en anden medlemsstat end den, der har udstedt kørekortet, kan værtsmedlemsstaten lade sine nationale bestemmelser med hensyn til gyldighedsperiode, lægekontrol og fiskale forhold finde anvendelse på den pågældende person og kan påføre kørekortet sådanne påtegninger, som er nødvendige af administrative hensyn.«

5 Artikel 2, stk. 2, i direktiv 91/439 bestemmer:

»Medlemsstaterne træffer passende foranstaltninger til at undgå risiko for, at kørekort forfalskes.«

6 Direktivet opregner i artikel 3 de forskellige kategorier af køretøjer, som det i artikel 1 omhandlede kørekort giver ret til at føre.

7 Artikel 6 i direktiv 91/439 bestemmer:

»1. For udstedelse af kørekort gælder følgende alderskrav:

a) [...]

b) 18 år

— for kategori A; ret til at føre motorcykel med effekt på over 25 kW og med et forhold mellem effekt og vægt på over 0,16 kW pr. kg (eller motorcykel med sidevogn med et forhold mellem effekt og vægt på over 0,16 kW pr. kg) er dog betinget af, at vedkommende person har mindst to års erfaring som fører af motorcykel med lavere specifikationer på grundlag af et kategori A-kørekort. Dette krav kan dog frafaldes, hvis ansøgeren er fyldt 21 år, og hvis der bestås en særlige prøve til kontrol af færdigheder og adfærd

— for kategori B og B+E

— for kategori C og C+E [...]

c) 21 år

— for kategori D og D+E [...]

2. Medlemsstaterne kan gøre undtagelse fra de for kategori A, B og B+E fastsatte alderskrav og udstede kørekort for disse kategorier til personer, der er fyldt 17 år, med undtagelse af bestemmelserne for kategori A, i stk. 1, litra b), første led, sidste punktum.

3. Medlemsstaterne kan på deres område nægte at anerkende gyldigheden af et kørekort, hvis indehaver ikke er fyldt 18 år.«

8 Artikel 7 i direktiv 91/439 bestemmer:

»1. Udstedelse af kørekort er ligeledes betinget af:

a) at ansøgeren består en prøve til kontrol af færdigheder og adfærd samt en kundskabsprøve og opfylder de lægelige minimumskrav, jf. bilag II og III

b) at den pågældende har sædvanlig bopæl eller forelægger bevis for i mindst seks måneder at have været studerende i den medlemsstat, der udsteder kørekortet.

2. Med forbehold af de bestemmelser, som Rådet vedtager herom, bevarer hver medlemsstat retten til efter nationale kriterier at fastsætte gyldighedsperioden for de kørekort, som den udsteder.

3. Medlemsstaterne kan med Kommissionens samtykke fravige bestemmelserne i bilag III, når disse fravigelser er forenelige med udviklingen i lægevidenskaben og med de i dette bilag fastlagte principper.

4. Med forbehold af de nationale straffelove og -bestemmelser kan medlemsstaterne efter høring af Kommissionen ved udstedelsen af kørekort anvende deres nationale regler vedrørende andre betingelser end de i dette direktiv omhandlede.

5. Ingen person må være indehaver af mere end ét kørekort udstedt af en medlemsstat.«

9 Artikel 8 i direktiv 91/439 bestemmer:

»1. Når indehaveren af et gyldigt kørekort udstedt i en medlemsstat får sædvanlig bopæl i en anden medlemsstat, kan han anmode om at få sit kørekort ombyttet med et tilsvarende kørekort; den medlemsstat, der foretager ombytningen, skal om fornødent kontrollere, at det hidtidige kørekort er gyldigt.

2. Med forbehold af overholdelsen af territorialprincippet i straffelove og -bestemmelser kan bopælsmedlemsstaten på indehaveren af et kørekort, der er

udstedt af en anden medlemsstat, anvende sine nationale bestemmelser vedrørende begrænsning, suspension, inddragelse eller annullation af førerretten og om nødvendigt med henblik herpå ombytte dette kørekort.

3. Den medlemsstat, der foretager ombytningen, tilbagesender det gamle kørekort til myndighederne i den medlemsstat, der har udstedt det, med oplysning om årsagen hertil.

4. En medlemsstat kan for en person, der på dens område er omfattet af en af de foranstaltninger, der er omhandlet i stk. 2, nægte at anerkende gyldigheden af ethvert kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat til denne person.

En medlemsstat kan endog nægte at udstede et kørekort til en ansøger, som er omfattet af sådanne foranstaltninger i en anden medlemsstat.

[...]«

10 Ifølge artikel 9 i direktiv 91/439 forstås ved »sædvanlig bopæl« det sted, hvor en person sædvanligvis opholder sig, dvs. i mindst 185 dage inden for et kalenderår, som følge af sin personlige eller erhvervsmæssige tilknytning, eller når der er tale om en person uden erhvervsmæssig tilknytning, som følge af den personlige tilknytning, der viser, at der består en tæt forbindelse mellem personen og dennes bopælssted.

11 Ifølge artikel 12, stk. 1, i direktiv 91/439 skal medlemsstaterne efter samråd med Kommissionen inden den 1. juli 1994 vedtage de love og administrative bestemmelser, der er nødvendige for at tilpasse sig dette direktiv fra den 1. juli 1996.

12 Ifølge bilag I, punkt 2, i direktiv 91/439 består modellen til EF-kørekortet af seks sider.

13 Bilag I, punkt 4, i direktiv 91/439 bestemmer:

»Når indehaveren af et kørekort udstedt i én medlemsstat har erhvervet sædvanlig bopæl i en anden medlemsstat, kan denne medlemsstat angive

— adresseforandring(er) på side 6

— oplysninger, der er nødvendige af administrative hensyn i forbindelse med kørekortets anvendelse, såsom alvorlige overtrædelser begået på statens område, på side 5,

under forudsætning af, at denne type oplysninger også angives på de kørekort, den udsteder, og at der er plads til dette.

[...]«

14 Ifølge punkt 1 i bilag III til direktiv 91/439, som vedrører »mindstekrav med hensyn til fysisk og psykisk egnethed til at føre motorkøretøj« inddeles førerne i to grupper, hvoraf gruppe 1 bl.a. består af førere af køretøjer i kategori A, B og B+E, mens gruppe 2 bl.a. består af førere af køretøjer i kategori C, C+E, D og D+E.

15 Hvad angår de lægeundersøgelser, som disse to grupper af førere skal gennemgå, bestemmer bilag III bl.a.:

»3. Gruppe 1:

Aspiranterne skal underkastes en lægeundersøgelse, hvis det i forbindelse med de formaliteter, der kræves gennemført, eller under de prøver, aspiranterne skal aflægge, inden de erhverver kørekort, viser sig, at deres evne til at føre motorkøretøj er nedsat af en af de grunde, der er omhandlet i dette bilag.

4. Gruppe 2:

Aspiranterne skal underkastes en lægeundersøgelse inden førstegangsudstedelsen af et kørekort, og førerne skal derefter jævnligt underkastes de undersøgelser, der foreskrives i den nationale lovgivning.«

16 Ifølge Rådets og Kommissionens fælles erklæring vedrørende artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439 anerkender disse to institutioner, at direktivet ikke hindrer medlemsstaterne i at registrere data for de kørekort, som er udstedt af en anden medlemsstat, når indehaverne af disse kørekort erhverver sædvanlig bopæl på deres område.

17 Ved direktiv 96/47, som trådte i kraft den 18. september 1996, blev der bl.a. indsat et bilag Ia til direktiv 91/439. Dette bilag giver medlemsstaterne mulighed

for at udstede kørekort efter en i bilaget fastsat model, som er forskellig fra modellen i bilag I til direktiv 91/439. Denne anden model af kørekortet har form af et kort i polycarbonat af den type, som anvendes for bank- og kreditkort.

18 Ifølge punkt 2 i bilag Ia har denne model af kørekortet to sider, hvoraf side 2 skal indeholde plads til, at værtsmedlemsstaten i overensstemmelse med bilagets punkt 3, litra a), evt. påfører kørekortet påtegninger, der er nødvendige af administrative hensyn.

19 Punkt 3, litra a), i bilag Ia til direktiv 91/439 bestemmer:

»Når indehaveren af et kørekort, der er udstedt af en medlemsstat i overensstemmelse med dette bilag, har taget fast ophold i en anden medlemsstat, kan denne stat påføre kørekortet påtegninger, der er nødvendige af administrative hensyn, under forudsætning af at den også anfører den slags angivelser på de kørekort, den selv udsteder, samt at der er plads dertil.«

Nationale bestemmelser

20 De vigtigste retsforskrifter om kørekort i Nederlandene findes i færdselslovgivningen, hvoraf WVW 1994 udgør den vigtigste del.

21 Ifølge artikel 107, stk. 1, i WVW 1994 skal førere af et motorkøretøj, som kører på offentlig vej, være i besiddelse af et kørekort, som er udstedt af den kompetente myndighed — dvs. den myndighed, som er kompetent i Nederlandene — og som giver ham ret til at føre køretøjet. Artikel 107, stk. 2, fastsætter kravene til kørekortet og bestemmer bl.a., at dette stadig skal have gyldighed.

22 Artikel 108, stk. 1, litra h), i WVW 1994 bestemmer:

»1. Artikel 107 finder ikke anvendelse på førere af:

[...]

h) motorkøretøjer, såfremt føreren har bopæl i Nederlandene, og den kompetente myndighed i en anden af De Europæiske Fællesskabers medlemsstater eller i en stat, som er kontraherende part i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde, har udstedt et kørekort til ham, som har gyldighed til kørsel med et motorkøretøj som det, han fører, inden for den periode, der er fastsat for køretøjets gyldighed i Nederlandene ved indførelsen i kørekortregisteret, eller, hvis kørekortet ikke er indført i registeret, eller den periode, der er fastsat for dets gyldighed i Nederlandene ved indførelsen i registret, er kortere end et år, så længe der ikke er forløbet et år, siden den pågældende har taget bopæl i Nederlandene.«

23 Artikel 109 i WVW 1994 bestemmer:

»1. Den periode, der er fastsat for kørekortets gyldighed i Nederlandene ved indførelsen i registeret i henhold til artikel 108, stk. 1, litra h), udgør

a) 10 år fra udstedelsesdatoen, hvis kørekortet udstedes til en person, som endnu ikke var fyldt 60 år på udstedelsesdatoen

b) perioden indtil den pågældendes fyldte 70. år, såfremt kørekortet er udstedt til en person, som var fyldt 60, men endnu ikke 65 år på udstedelsesdatoen

c) 5 år fra udstedelsesdatoen, såfremt kørekortet er udstedt til en person, som var fyldt 60 år på udstedelsesdatoen.

2. Indførelsen i registeret sker på indehaverens begæring.

3. Den person, som foretager registreringen, skal forvisse sig om ansøgerens identitet og kan kræve, at denne giver personligt møde på det af ham angivne tidspunkt og sted og henvender sig til en af ham udpeget person.

4. Den person, som foretager registreringen, skal forvisse sig om, at det kørekort, der indgives til registrering, er gyldigt, og at også betingelserne for registreringen er opfyldt.

5. De nærmere regler for registreringen fastsættes ved bekendtgørelse. Der fastsættes nærmere forskrifter til gennemførelse af disse regler ved ministeriel bekendtgørelse.«

24 Artikel 10 i kørekortbekendtgørelsen, som er vedtaget til gennemførelse af bestemmelserne i artikel 109, stk. 5, i WVW 1994, bestemmer:

»Kørekort, der indføres i registeret i henhold til artikel 108, stk. 1, litra h) [i WVW 1994], skal udstedes til ansøgeren inden for en periode på et år, hvorunder han har været bosat mindst 185 dage i det land, som har udstedt kørekortet, eller inden for en periode, hvorunder han har været indskrevet mere end seks måneder ved et universitet, ved en skole, som giver faglig undervisning på realskole-, gymnasie- eller højere niveau eller ved en anden skole, som giver undervisning på realskole-, gymnasie- eller højere niveau i det land, som har udstedt kørekortet, og skal være gyldigt på datoen for anmodningens indgivelse.«

25 Kørekortbekendtgørelsens artikel 11 bestemmer:

»Ved indgivelse af ansøgningen om registrering skal følgende dokumenter fremlægges:

a) en fuldstændig udfyldt ansøgningsformular, som skal være i overensstemmelse med en ved ministeriel bekendtgørelse fastsat model

b) en bekræftet fotokopi af det kørekort, som ønskes registreret

c) en bekræftet kopi af de nødvendige oplysninger om ansøgeren, som er indeholdt i folkeregisteret i den kommune, hvor ansøgeren er tilmeldt, og som skal være udstedt senest seks måneder inden ansøgningens indgivelse

d) dokumentation til godtgørelse af, at ansøgeren opfylder betingelserne i artikel 10 vedrørende det kørekort, som skal registreres.«

26 Kørekortbekendtgørelsens artikel 13 fastlægger, hvilke oplysninger der skal meddeles indehaveren af det registrerede kørekort. Disse oplysninger omfatter bl. a. datoen for indførelsen i registeret og perioden for gyldigheden af det i Nederlandene registrerede kørekort.

27 Som det fremgår af kørekortbekendtgørelsens artikel 28 kan indehaveren af et udenlandsk kørekort på begæring få det ombyttet med et nederlandsk kørekort. Begæringen skal indgives på en formular, som ifølge bekendtgørelsens artikel 33 skal være vedlagt en række dokumenter, som i det væsentlige svarer til dem, der er omhandlet i bekendtgørelsens artikel 11, idet også det kørekort, som ønskes ombyttet, skal vedlægges. Ifølge kørekortbekendtgørelsens artikel 109 skal dette kørekort returneres til den udstedende myndighed.

28 Gyldighedsperioden for det nederlandske kørekort, som er erhvervet ved en sådan ombytning, er fastsat i artikel 122 i WVW 1994, hvilken bestemmelse i det væsentlige svarer til artikel 109, stk. 1, i WVW 1994.

29 Ifølge artikel 126, stk. 1, i WVW 1994 skal der oprettes et kørekortregister, som ifølge samme bestemmelses stk. 2 skal indeholde oplysninger om de udstedte kørekort og om retsafgørelser vedrørende fratagelse af retten til at føre motorkøretøjer, såfremt sådanne oplysninger er nødvendige for en korrekt anvendelse af WVW 1994. Ved anvendelsen af de øvrige bestemmelser i denne artikel forstås ved »kørekort« ifølge samme artikels stk. 4 tillige kørekort, som er udstedt af den kompetente myndighed i en anden medlemsstat i Den Europæiske Union eller en stat, som er kontraherende part i aftalen om Det Europæiske Økonomiske Samarbejdsområde af 2. maj 1992 (EFT 1994 L 1, s. 3), og hvis indehaver er bosat i Nederlandene.

30 I henhold til artikel 177, stk. 1, i WVW 1994 er det strafbart at føre motorkøretøj uden kørekort eller med et kørekort, som ikke længere er gyldigt, eller med et kørekort, som ikke opfylder de betingelser, der er fastsat ved eller i medfør af WVW 1994. Straffen udgør fængsel indtil to måneder eller bøde.

31 Det bestemmes i artikel 2, stk. 1, i Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (lov om administrativ gennemførelse af færdselsforskrifter) af 3. juli 1989 (Stbl. 1989, nr. 300), som ændret senest ved lov af 28. oktober 1999 (Stbl. 1999, nr. 469, herefter »WAHV«), at der for visse handlinger, som er i strid med de ved eller i medfør af WVW 1994 fastsatte bestemmelser, pålægges administrative sanktioner i stedet for de strafferetlige sanktioner, som er fastsat ved WVW 1994.

32 Hvad angår aldersgrænserne for erhvervelse af kørekort bestemmer artikel 111, stk. 1, litra a), i WVW 1994, at der ikke kan udstedes kørekort til en person, som endnu ikke er fyldt 18 år. Denne bestemmelse gælder for samtlige kategorier af køretøjer.

33 Kørekortbekendtgørelsens artikel 100, stk. 3, indeholder en bestemmelse om obligatoriske lægeundersøgelser, hvorefter der i forbindelse med en ansøgning om erhvervelse af kørekort skal udfærdiges en lægerapport senest to uger inden ansøgningens indgivelse, såfremt ansøgningen vedrører:

»a) udstedelse af kørekort til en ansøger, som er over 70 år

b) udstedelse af kørekort til en ansøger, som er fyldt 65 år, og som er indehaver af et kørekort, hvis gyldighed udløber på eller efter den dato, ansøgeren fylder 70 år

c) udstedelse af kørekort af typen C, D eller E.«

Den administrative procedure

34 Efter brevveksling mellem Kongeriget Nederlandene og Kommissionen blev bestemmelserne i WVW 1994 og kørekortbekendtgørelsen vedtaget og meddelt Kommissionen. Denne fandt, at den vedtagne ordning indeholdt bestemmelser, som ikke var i overensstemmelse med direktiv 91/439, og tilsendte derfor den nævnte medlemsstat en åbningsskrivelse af 17. juni 1997, hvori den opfordrede denne til at fremsætte sine bemærkninger inden to måneder.

35 Ved skrivelser af 23. oktober 1997 og 22. juli 1998 tilsendte den nederlandske regering Kommissionen yderligere oplysninger vedrørende de bestemmelser, som var omhandlet i åbningsskrivelsen.

36 Da Kommissionen ikke var overbevist om rigtigheden af den opfattelse, som Kongeriget Nederlandene gjorde gældende i sine bemærkninger, afgav den en begrundet udtalelse over for denne medlemsstat den 7. december 1998, hvori den opfordrede den til at efterkomme sine forpligtelser i henhold til direktiv 91/439 inden to måneder efter udtalelsens fremsættelse.

37 Ved skrivelse af 19. april 1999 afgav den nederlandske regering yderligere forklaringer til Kommissionen om ordningen for registrering af kørekort i Nederlandene.

38 Da Kommissionen ikke fandt, at disse oplysninger var tilfredsstillende, besluttede den at anlægge denne sag.

39 Ved stævning indleveret til Domstolens Justitskontor den 6. december 2002 anmodede den nederlandske regering om genåbning af den mundtlige forhandling, som var blevet afsluttet den 21. november 2002 efter at generaladvokaten havde fremsat forslag til afgørelse. Denne anmodning blev afslået ved Domstolens kendelse af 10. februar 2003.

40 Ved kendelse afsagt af Domstolens præsident den 20. februar 2001 blev der meddelt Kongeriget Spanien tilladelse til at intervenere i sagen til støtte for Kongeriget Nederlandenes påstande.

Retsforhandlinger ved Domstolen

41 Til støtte for sine påstande har Kommissionen fremført fire klagepunkter, som vedrører proceduren for registrering af kørekort udstedt af en anden medlemsstat,

beregningen af fristen for disse kørekorts gyldighed, aldersgrænsen for erhvervelse af et kørekort i kategori C og forpligtelsen for førere af køretøjer i kategorierne C, C+E, D og D+E til at gennemgå regelmæssig lægeundersøgelse.

Klagepunktet om proceduren for registrering af kørekort udstedt af en anden medlemsstat

Parternes argumenter

42 Med det første klagepunkt gør Kommissionen gældende, at Kongeriget Nederlandene har tilsidesat artikel 1, stk. 2, i direktiv 91/439, da det har indført en ordning, hvorefter det er obligatorisk at registrere kørekort, der er udstedt af de øvrige medlemsstater, inden et år efter, at indehaveren af kørekortet har bosat sig i Nederlandene, og da registreringsproceduren er besværlig, idet den ikke adskiller sig væsentligt fra en procedure for ombytning af kørekort.

43 Hvad for det første angår registreringsforpligtelsen i henhold til artikel 107-109 i WVW 1994 anfører Kommissionen, at det henset til første og niende betragtning til direktiv 91/439 følger af kravet om gensidig anerkendelse i direktivets artikel 1, stk. 2, at de kørekort, som udstedes af en medlemsstat, skal anerkendes af de øvrige medlemsstater, og at indehavere af kørekort ikke kan forlanges at opfylde yderligere formaliteter. På det nuværende stade for harmoniseringen af betingelserne for erhvervelse af kørekort kan værtsmedlemsstaten derfor ikke kræve, at indehavere af kørekort, som er udstedt af en anden medlemsstat, registrerer disse for at kunne føre et motorkøretøj på den pågældende medlemsstats område.

44 Da det er en lovovertrædelse at føre et motorkøretøj med et kørekort, som ikke er registreret, har det ikke betydning, om sanktionen for tilsidesættelse af registreringsforpligtelsen er administrativ eller strafferetlig.

45 Desuden fremgår det ifølge Kommissionen af dom af 29. februar 1996, Skanavi og Chryssanthakopoulos (sag C-193/94, Sml. I, s. 929, præmis 26) og af 29. oktober 1998, Awoyemi (sag C-230/97, Sml. I, s. 6781, præmis 41 og 42), at det er en hindring for den frie bevægelighed for personer at kræve yderligere formaliteter opfyldt, for at en medlemsstat anerkender et kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat.

46 Hvad for det andet angår registreringsproceduren i henhold til WVW 1994 og kørekortbekendtgørelsen anfører Kommissionen, at formalitetskravene i forbindelse med denne procedure er urimeligt besværlige og i det væsentlige svarer til de formalitetskrav, som skal opfyldes ved ombytningen af kørekort, selv om direktiv 91/439 udtrykkeligt forbyder medlemsstaterne at kræve en sådan ombytningsprocedure.

47 Registreringsproceduren kan heller ikke begrundes med, at Kongeriget Nederlandene udnytter sin beføjelse efter artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439 til at lade sine nationale bestemmelser med hensyn til gyldighedsperiode, lægekontrol og fiskale forhold finde anvendelse på den pågældende person og til at påføre kørekortet sådanne påtegninger, som er nødvendige af administrative hensyn.

48 En sådan opfattelse er nemlig ifølge Kommissionen for det første i strid med det forhold, at artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439 kun er en undtagelsesbestemmelse i forhold til princippet i samme artikels stk. 2 om gensidig anerkendelse af kørekort og derfor skal fortolkes strengt. For det andet er konsekvensen af en sådan opfattelse, at anvendelsen af artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439 fremmes på

bekostning af den effektive virkning af stk. 2, hvilket er uantageligt henset til forholdet mellem stk. 1 og stk. 2. Endelig findes der andre mindre indgribende midler til at sikre anvendelsen af de nationale bestemmelser, som er omhandlet i artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439.

49 I sit indlæg om Kongeriget Spaniens intervention har Kommissionen præciseret, at Kongeriget Nederlandenes traktatbrud ikke består i, at det har indført en ordning for registrering af kørekort, men i, at registreringen er obligatorisk, og at registreringsproceduren er besværlig.

50 Den nederlandske regering har heroverfor gjort gældende, at det er nødvendigt af hensyn til en effektiv kontrol med kørekorts gyldighed at indføre en ordning med national registrering af kørekortene som den, der gælder i Nederlandene, så længe der ikke findes nogen europæisk ordning med en centraliseret eller en mellem medlemsstaterne indbyrdes koordineret registrering. I kraft af den nederlandske ordning, som er begrundet i kravene til trafiksikkerheden og bekæmpelsen af svig, er det muligt ved enhver kontrol med en fører af et motorkøretøj at efterprøve, om de oplysninger, der fremgår af kørekortet, svarer til dem, der er indført i kørekortregisteret.

51 Den nederlandske regering fremhæver, at direktiv 91/439 selv foreskriver, at medlemsstaterne skal have mulighed for at anvende deres egne nationale bestemmelser om kørekorts gyldighedsperiode på personer, der er indehavere af kørekort udstedt af en anden medlemsstat, og at påføre kortet sådanne påtegninger, som er nødvendige af administrative hensyn. Den nederlandske lovgiver har udnyttet sin mulighed herfor og har, da det er umuligt at angive disse påtegninger på visse kørekort, været nødt til at indføre en ordning, hvorved de kompetente myndigheder kan registrere påtegningerne andetsteds end på selve kørekortet. Da de øvrige medlemsstaters kørekort endvidere stadig er meget forskellige, forudsætter kontrollen med deres gyldighed så meget ekspertise, at det har været nødvendigt at registrere dem.

52 Den nederlandske regering anfører, at direktiv 91/439 ganske vist foreskriver en gensidig anerkendelse af kørekort, men ikke sikrer en fuldstændig harmonisering heraf, og at en fuldstændig gensidig anerkendelse ikke kan komme på tale, så længe der vedbliver med at være forskelle, f.eks. med hensyn til deres gyldighedsperiode.

53 Under retsmødet har den nederlandske regering tilføjet, at man ikke, som hævdet af Kommissionen, kan tale om obligatorisk registrering af køretøj, da indehavere af kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat, og som bosætter sig i Nederlandene, kan vælge mellem en registrering og en ombytning af kørekortet. Som svar på et spørgsmål fra Domstolen har den nederlandske regering præciseret, at indehavere af kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat, som har været bosat i Nederlandene mere end et år, og som hverken har ombyttet eller ladet deres kørekort registrere, pålægges en sanktion, såfremt de fører køretøjet på nederlandsk område. Denne sanktion er dog kun administrativ og ikke strafferetlig.

54 Hvad angår selve registreringsproceduren fremhæver den nederlandske regering, at denne, i modsætning til det af Kommissionen hævdede, i flere henseender adskiller sig fra proceduren for ombytning af kørekort og ikke er forbundet med nogen byrder, der står i misforhold til det tilstræbte formål.

55 Kongeriget Spanien, der er indtrådt i sagen til støtte for Kongeriget Nederlandenes påstande, har vedrørende Kommissionens første klagepunkt anført, at en bestemmelse som artikel 108, stk. 1, litra h), i WVW 1994 ikke strider mod artikel 1, stk. 2, i direktiv 91/439 og er omfattet af denne artikels stk. 3.

56 For at værtsmedlemsstaten kan udnytte sine beføjelser efter artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439 er det ifølge den spanske regering nødvendigt at registrere de

kørekort, der udstedes af de øvrige medlemsstater. Uden en sådan registrering er værtsmedlemsstaten udelukket fra at anvende bestemmelserne i sin egen lovgivning på indehavere af kørekort, som har bosat sig på deres område, da de ikke har nogen præcise oplysninger om indehaveren eller de køretøjer, som denne er berettiget til at føre.

57 I øvrigt fremhæver den spanske regering, at det også er nødvendigt for at anvende artikel 8, stk. 2, i direktiv 91/439, at der findes et register med oplysninger om indehaveren. Uden et sådant register kan medlemsstaten ikke træffe foranstaltninger f.eks. om skærpelse af sanktioner i tilfælde af recidiv.

58 Endvidere anfører regeringen, at den nederlandske registreringsordning ikke strider mod princippet om gensidig anerkendelse af kørekort, da indehaveren af et kørekort, som er udstedt af en anden medlemsstat, kan fortsætte med at anvende kørekortet og ikke er forpligtet til at ombytte dette med et nederlandsk kørekort.

59 Endelig anfører den spanske regering, at artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439 ikke udgør en undtagelse fra princippet om gensidig anerkendelse i samme artikels stk. 2, da disse to bestemmelser er selvstændige.

Domstolens bemærkninger

60 Hvad for det første angår den omstændighed, at registreringen er obligatorisk efter den nederlandske lovgivning, bemærkes, at artikel 1, stk. 2, i direktiv 91/439

indeholder et princip om gensidig anerkendelse af de kørekort, som er udstedt af de øvrige medlemsstater, og at Domstolen har fastslået, at anerkendelsen heraf skal ske uden nogen formaliteter (jf. Skanavi og Chryssanthakopoulos-dommen, præmis 26, og Awoyemi-dommen, præmis 41).

61 Endvidere fremgår det af Awoyemi-dommens præmis 41, at forpligtelsen til gensidig anerkendelse af kørekort er præcis og ubetinget, og at medlemsstaterne ikke råder over noget skøn med hensyn til de foranstaltninger, der skal træffes for at efterkomme forpligtelsen.

62 Det må således fastslås, at når registreringen af et kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat, udgør en forpligtelse, eftersom indehaveren af kørekortet pålægges en sanktion, såfremt han efter bosættelsen i værtsmedlemsstaten fører et køretøj uden at have ladet sit kørekort registrere, må en sådan registrering anses for en formalitet i den forstand, hvori dette udtryk anvendes i de ovenfor i præmis 45 nævnte domme, og strider derfor mod artikel 1, stk. 2, i direktiv 91/439.

63 I den foreliggende sag er det ubestridt, at når indehaveren af et kørekort, som er udstedt af en anden medlemsstat, der har været bosat mere end et år i Nederlandene, fører et køretøj uden at have ladet sit kørekort registrere i Nederlandene, derved begår en overtrædelse, som han kan pålægges bøde for. Følgelig udgør registreringen en sådan formalitet og strider derfor mod artikel 1, stk. 2, i direktiv 91/439.

64 Denne konklusion afkræftes hverken af argumentet om, at den sanktion, som pålægges ved tilsidesættelse af registreringsforpligtelsen er administrativ og ikke strafferetlig, eller argumentet om, at den obligatoriske registrering af kørekortet et nødvendig af hensyn til anvendelsen af muligheden i artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439.

65 For det første er karakteren af den bøde, som kan pålægges en fører af et køretøj, der ikke har ladet sit kørekort registrere inden for den fastsatte frist, uden betydning, da den omstændighed, at der overhovedet pålægges en sådan sanktion, uanset af hvilken karakter denne er, gør registreringen obligatorisk.

66 For det andet må — af de grunde som generaladvokaten har angivet i punkt 49-51 i sit forslag til afgørelse — de foranstaltninger, som en medlemsstat træffer for at udnytte sin mulighed efter artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439 for at anvende de nationale bestemmelser med hensyn til gyldighedsperiode, lægekontrol og fiskale forhold på indehaveren af et kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat, som bosætter sig i Nederlandene, og at påføre kørekortet sådanne påtegninger, som er nødvendige af administrative hensyn, ikke genere EF-borgeres ret til udøvelse af den frie bevægelighed for personer og af etableringsfriheden eller gøre disse rettigheder mindre attraktive, og i fald dette ikke desto mindre sker, skal disse foranstaltninger anvendes uden forskelsbehandling, ligesom de skal være begrundet i tvingende almene hensyn, være egnede til at sikre opfyldelsen af det tilstræbte formål og ikke må gå videre end nødvendigt til at opfylde dette formål.

67 I den foreliggende sag må det fastslås, at hensynet til trafiksikkerheden, som er det formål, der forfølges med artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439, ganske vist udgør et tvingende alment hensyn, der kan begrunde en begrænsning i de grundlæggende friheder, som er garanteret ved EF-traktaten, at de omtvistede foranstaltninger gælder uden forskel for nederlandske statsborgere og statsborgere fra de øvrige medlemsstater, og at de synes egnet til at sikre opfyldelsen af det tilstræbte formål, men at en obligatorisk registrering af kørekort ikke desto mindre går videre end det er nødvendigt for at opfylde det tilstræbte formål.

68 For det første er den omstændighed, at et kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat, ikke registreres i Nederlandene, ikke til hinder for, at de nederlandske myndigheder i forbindelse med trafikkontrol kan anvende de

nationale bestemmelser med hensyn til kørekorts gyldighedsperiode korrekt ved at lægge ti år til den udstedelsesdato, som er angivet på kørekortet.

69 Desuden er den omtvistede registrering ikke nødvendig for, at de kompetente myndigheder kan kontrollere overholdelsen af de nationale bestemmelser om fornyelse af kørekort og lægekontrol, så længe det påhviler indehaveren af et kørekort at godtgøre, at han har overholdt de pågældende bestemmelser. Det ville således være tilstrækkeligt at informere indehavere af kørekort, som er udstedt af andre medlemsstater, om de forpligtelser, som påhviler dem efter den nationale lovgivning i forbindelse med, at de træffer foranstaltninger til at bosætte sig i Nederlandene og at anvende de sanktioner, der er fastsat for tilsidesættelse af de pågældende bestemmelser.

70 Endelig nødvendiggør det forhold, at der i visse medlemsstater findes kørekort af polycarbonat, ikke en obligatorisk registrering af disse kørekort, da sådanne kørekort, i modsætning til hvad den nederlandske regering hævder, som det fremgår af bilag Ia, punkt 2, til direktiv 91/439, skal indeholde plads til, at værtsmedlemsstaten i givet fald påfører kørekortet de af administrative hensyn nødvendige påtegninger.

71 Der må derfor gives Kommissionen medhold i første led af dens første klagepunkt.

72 Hvad dernæst angår spørgsmålet om registreringsprocedurens besværlighed skal det for det første fremhæves, at det fremgår af artikel 109, stk. 2, i WVW 1994 og af artikel 11, 28 og 33 i kørekortbekendtgørelsen, som er udstedt til gennemførelse af WVW 1994, at det næsten er de samme dokumenter, som skal fremlægges såvel i forbindelse med en registrering som i forbindelse med en ombytning af et kørekort. Da det, som anført ovenfor i præmis 53, er obligatorisk at registrere kørekortet, såfremt det er udstedt af en anden medlemsstat, og

såfremt indehaveren efter at have bosat sig i Nederlandene ønsker at føre et køretøj på nederlandsk område uden at ifalde nogen sanktion, må det fastslås, at den i sagen omhandlede ordning næsten helt svarer til ordningen med ombytning af kørekort, som direktiv 91/439 udtrykkeligt tilsigter afskaffet, således som det fremgår af dets niende betragtning.

73 For det andet skal det fremhæves, at det fremgår af kørekortbekendtgørelsens artikel 10 og 11 under ét, at indehaveren af et kørekort udstedt af en anden medlemsstat, som vil lade kørekortet registrere i Nederlandene, skal godtgøre, at han inden for det år, kørekortet er erhvervet, har været bosat mindst 185 dage i den medlemsstat, som har udstedt det, eller at han har været tilmeldt en skole eller et universitet i dette land mindst seks måneder.

74 Ud over at et sådant krav forudsætter, at indehaveren af det kørekort, som skal registreres, dokumenterer et forhold, som det kan være meget vanskeligt at bevise på grund af den periode, der er forløbet mellem erhvervelsen af kørekortet og bosættelsen i Nederlandene, og på grund af afstanden mellem det sted, hvor indehaveren har haft sin bopæl på tidspunktet for kørekortets erhvervelse, og den kommune, hvor han har besluttet at bosætte sig i Nederlandene, er det i direkte modstrid med kravet om anerkendelse af de kørekort, som er udstedt af andre medlemsstater, da det er ensbetydende med, at der foretages yderligere en kontrol af, om indehaveren af kørekortet opfylder betingelserne for erhvervelse heraf i artikel 7, stk. 1, litra b), og artikel 9 i direktiv 91/439.

75 Som det fremgår af artikel 7, stk. 1, litra b), sammenholdt med artikel 9 i direktiv 91/439, tilkommer det de myndigheder, som udsteder et kørekort, at efterprøve, at ansøgeren har sædvanlig bopæl i udstedelsesstaten, eller at han er indskrevet ved en skole eller et universitet. Selve besiddelsen af et kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat, må derfor anses for bevis for, at indehaveren har opfyldt betingelserne for dets udstedelse i henhold til direktiv 91/439, og værtsmedlems-

staten kan ikke uden at komme i strid med princippet om gensidig anerkendelse af kørekort rejse krav om, at indehaveren af kørekortet på ny fremlægger bevis for, at han faktisk opfylder betingelserne i artikel 7, stk. 1, litra b), og artikel 9 i direktiv 91/439.

76 Der må derfor også gives Kommissionen medhold i andet led af dens første klagepunkt.

Klagepunktet om beregningen af gyldighedsperioden for kørekort, som er udstedt af de øvrige medlemsstater

Parternes argumenter

77 Med sit andet klagepunkt gør Kommissionen gældende, at Kongeriget Nederlandene har tilsidesat artikel 1, stk. 2, i direktiv 91/439 ved at bestemme, at gyldighedsperioden for kørekort udstedt af de øvrige medlemsstater skal fastsættes på grundlag af datoen for kørekortets udstedelse i den anden medlemsstat og ikke på grundlag af den dato, hvor indehaveren har bosat sig i Nederlandene.

78 I så henseende anfører Kommissionen for det første, at den nederlandske ordning navnlig medfører, at indehavere af kørekort, der er udstedt af en anden

medlemsstat mere end ni år inden deres bosættelse i Nederlandene, ifølge artikel 108, stk. 1, litra h), i WVW 1994 kun får anerkendt kørekortet i ét år. Efter udløbet af denne periode skal de lade kørekortet registrere. Da et kørekorts maksimale gyldighedsperiode er ti år ifølge artikel 109, stk. 1, litra a), i WVW 1994, er en sådan indehaver af et kørekort forpligtet til at ombytte det mod et nederlandsk kørekort. Kommissionen tilføjer, uden på dette punkt at blive modsagt af den nederlandske regering, at på grund af den nederlandske ordning forhindres ca. 54% EF-borgere med et kørekort, som har ret til fri bevægelighed i at udnytte retten efter direktiv 91/439 til gensidig anerkendelse af kørekort.

79 For det andet anfører Kommissionen, at den nederlandske registreringsordning udgør en hindring for den frie bevægelighed for personer, idet den pålægger et betydeligt antal personer, som har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed, at ombytte deres kørekort med et nederlandsk kørekort. Undtagelsen i artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439 skal fortolkes strengt og bør ikke indebære, at princippet i samme artikels stk. 2 om gensidig anerkendelse af kørekort fuldstændig berøves sin virkning. Endvidere kan beregningen af kørekortenes gyldighedsperiode ikke begrundes med de »krav til trafiksikkerheden«, som er omhandlet i dommen af 28. november 1978, Choquet (sag 16/78, Sml. s. 2293).

80 Desuden er sanktionen efter WVW 1994 ved en tilsidesættelse af forpligtelsen til at ombytte et kørekort, der er udstedt af en anden medlemsstat, med et nederlandsk kørekort, efter Kommissionens opfattelse uforholdsmæssig og udgør en hindring for den frie bevægelighed for personer.

81 For det tredje anfører Kommissionen, at argumentet om, at formålet med at beregne gyldighedsperioden for et kørekort, som er udstedt af en anden medlemsstat, på grundlag af udstedelsesdatoen og ikke datoen for indehaverens bosættelse i Nederlandene, er at bekæmpe svig, nemlig at undgå, at dokumenterne benyttes i mere end ti år, viser, at Kongeriget Nederlandene vil undgå at anerkende en stor del af de kørekort, der udstedes af de øvrige medlemsstater, og ikke vil anerkende de midler, som de øvrige medlemsstater anvender til bekæmpelse af svig. Desuden står den nederlandske ordning i misforhold til det tilstræbte formål, som også kan opfyldes ved at beregne et udenlandsk kørekorts gyldighedsperiode på grundlag af datoen for indehaverens bosættelse på nederlandsk område.

82 Den nederlandske regering anfører for det første, at direktiv 91/439 ikke begrænser medlemsstaternes beføjelse til at anvende deres egne nationale bestemmelser med hensyn til gyldighedsperioden for de kørekort, som er udstedt af andre medlemsstater. Ordningen efter artikel 109, stk. 1, i WVW 1994 har alene til formål at fastsætte bestemmelser til gennemførelse af denne beføjelse. Den omstændighed, som anført af Kommissionen, at anvendelsen af denne ordning medfører, at den gensidige anerkendelse af kørekortet forbliver uden virkning for et betydeligt antal personer, som er indehavere af kørekort, er alene en konsekvens af beføjelsen efter artikel 1, stk. 3, i direktiv 91/439. De bestemmelser, som de øvrige medlemsstater har vedtaget for at kunne anvende deres lovgivninger, har i øvrigt samme virkning.

83 For det andet anfører den nederlandske regering, at beslutningen om at beregne gyldighedsperioden for kørekort, som er udstedt af de øvrige medlemsstater, på grundlag af disses udstedelsesdato og ikke på grundlag af datoen for indehavernes bosættelse i Nederlandene, er begrundet i hensynet til en effektiv kontrol, trafiksikkerheden og bekæmpelse af svig. Det bør nemlig undgås, at private

benytter dokumenter, der er mere end ti år gamle, eller anvender et identitetsfoto af ældre dato end ti år, som ikke giver mulighed for klart at identificere en person. Af hensyn til en effektiv bekæmpelse af svig bør der i øvrigt efter den nederlandske regerings opfattelse i videst muligt omfang anvendes den højst udviklede teknologi i sikkerhedsmæssig henseende.

Domstolens bemærkninger

84 Da det hverken fremgår af overskriften til det andet klagepunkt eller de herom af Kommissionen nedlagte påstande, at Kommissionen med dette klagepunkt sigtede til forpligtelsen som følge af den nederlandske ordning til at ombytte kørekort, må det andet klagepunkt forstås således, at det udelukkende vedrører beregningen af gyldighedsperioden for de kørekort, som er udstedt af de øvrige medlemsstater, og hvis indehavere har bosat sig i Nederlandene.

85 Det må herom fastslås, at Kommissionen ikke har godtgjort, at den omstændighed, at denne gyldighedsperiode beregnes på grundlag af datoen for kørekortets udstedelse og ikke datoen for indehaverens bosættelse i Nederlandene, fratager artikel 1, stk. 2, i direktiv 91/439 og det heri indeholdte princip om gensidig anerkendelse af kørekort deres effektive virkning.

86 Den beregningsmåde, som Kommissionen har foreslået, indebærer nemlig kun, at statsborgere fra andre medlemsstater, som vil bosætte sig eller som er bosat i Nederlandene, indrømmes et længere tidsrum til at opfylde betingelserne i den nederlandske lovgivning for at forlænge deres kørekorts gyldighedsperiode i Nederlandene. Når værtsmedlemsstatens bestemmelser med hensyn til kørekorts

gyldighedsperiode eller lægekontrol kan anvendes gyldigt på indehavere af kørekort, som er udstedt af de øvrige medlemsstater, og som ikke fratager princippet om gensidig anerkendelse i direktiv 91/439 dets effektive virkning, udgør den metode, der anvendes ved fastsættelse af den dato, hvorfra de nævnte indehavere af kørekort skal opfylde betingelserne i værtsmedlemsstatens bestemmelser, ikke i sig selv en tilsidesættelse af princippet om gensidig anerkendelse af kørekort.

87 Der kan derfor ikke gives Kommissionen medhold i det andet klagepunkt.

Klagepunkterne om den krævede mindstealder for erhvervelse af kørekort i kategori D og om den regelmæssige lægeundersøgelse for førere af køretøjer i kategorierne C, C+E, D og D+E

Parternes argumenter

88 Kommissionens tredje klagepunkt er, at artikel 111, stk. 1, litra a), i WVE 1994 tilsidesætter artikel 6, stk. 1, litra c), i direktiv 91/439, da den fastsætter minimumsalderen for erhvervelse af kørekort i kategori C til 18 i stedet for 21 år.

89 Kommissionens fjerde klagepunkt er, at Kongeriget Nederlandene har tilsidesat bilag III, punkt 4, til direktiv 91/439, da det ikke i artikel 100 i WVW 1994 har foreskrevet regelmæssig lægeundersøgelse for førere af køretøjer i kategorierne C, C+E, D og D+E.

90 Hvad angår det tredje og fjerde klagepunkt erkender Kongeriget Nederlandene, at det endnu ikke har vedtaget de nødvendige foranstaltninger til at efterkomme artikel 6, stk. 1, litra c), i og bilag III, punkt 4, til direktiv 91/439. Det understreger imidlertid, at de nationale lovbestemmelser, som skal bringe disse traktatbrud til ophør, er ved at blive vedtaget.

Domstolens bemærkninger

91 Da det er ubestridt i denne sag, at Kongeriget Nederlandene ikke har vedtaget de nødvendige foranstaltninger til at sikre gennemførelsen af artikel 6, stk. 1, litra c), i og bilag III, punkt 4, til direktiv 91/439, må der gives Kommissionen medhold i det tredje og fjerde klagepunkt.

92 På grundlag af samtlige disse betragtninger må det fastslås, at Kongeriget Nederlandene har tilsidesat sine forpligtelser efter artikel 1, stk. 2, og artikel 6, stk. 1, litra c), i samt bilag III, punkt 4, til direktiv 91/439, da det har vedtaget og opretholdt bestemmelserne i artikel 107, stk. 1, artikel 108, stk. 1, litra h), og artikel 111, stk. 1, litra a), i WVW 1994, kørekortbekendtgørelsens artikel 100, samt artikel 109, stk. 5, i WVW 1994, sammenholdt med kørekortbekendtgørelsens artikel 11, 28 og 33.

Sagens omkostninger

93 I henhold til procesreglementets artikel 69, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da Kommissionen har nedlagt påstand om, at Kongeriget Nederlandene tilpligtes at betale sagens omkostninger, og Kongeriget Nederlandene i det væsentlige har tabt sagen, bør det pålægges det at betale sagens omkostninger. Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 4, bærer Kongeriget Spanien sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN (Sjette Afdeling)

1) **Kongeriget Nederlandene har tilsidesat sine forpligtelser efter artikel 1, stk. 2, og artikel 6, stk. 1, litra c), i samt bilag III, punkt 4, til Rådets direktiv 91/439/EØF af 29. juli 1991 om kørekort, som ændret ved Rådets direktiv 96/47/EF af 23. juli 1996, da det har vedtaget og opretholdt artikel 107, stk. 1, artikel 108, stk. 1, litra h), og artikel 111, stk. 1, litra a), i Wegen-**

verkeerswet (færdselsloven) af 21. april 1994, med senere ændringer, samt artikel 100 i Reglement Rijbewijzen (bekendtgørelse om kørekort) af 28. maj 1996, som ændret ved bekendtgørelse af 18. juni 1996 tillige med artikel 109, stk. 5, i Wegenverkeerswet 1994, sammenholdt med artikel 11, 28 og 33 i Reglement Rijbewijzen.

2) I øvrigt frifindes Kongeriget Nederlandene.

3) Kongeriget Nederlandene betaler sagens omkostninger.

4) Kongeriget Spanien bærer sine egne omkostninger.

Schintgen Gulmann Skouris

Macken Colneric

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 10. juli 2003.

R. Grass J.-P. Puissochet

Justitssekretær Formand for Sjette Afdeling